

дрівка, що займала ділянку розлогої надзаплавної тераси навпроти гирл двох давніх ярів Розсипного та Земляного. По вододілам з півночі в напрямку поселення підходили кілька шляхів, що вели до центральної частини населеного пункту. Один з них вів безпосередньо до старої панської садиби. Русло яру Розсипного, доходючи до русла річки Лугань, розділяло поселення на дві частини – слободу з 5 житловими кварталами різних розмірів та ділянку із садибою власника слободи та його господарством. Посеред слободи вже існувала кам'яна церква, збудована в 1849 р. Ділянка панського маєтку, прямокутна в плані, видовжена зі сходу на захід, складалася з двох частин: західної (житлової) та східної (саду). На житловій частині існувало дві споруди, що видовжені із заходу на схід. Ділянка садиби примикала до краю яру Розсипного. На південь від садибної території показано комплекс споруд, вірогідно господарського або промислового призначення.

Під час співставлення карт другої половини XIX ст. із сучасними, старий маєток локалізується ділянкою північно-західної частини так званого кварталу Гагаріна. На місці, де існує нині панський маєток, у другій половині XIX ст. розташовувався лісовий масив. Також Олександр Харлан зібрав інформацію про інших власників маєтку. За знайденими краєзнавчими матеріалами, нібито після 1861 р. (за іншими даними з 1870 р. до 1875 р.) маєток утримував власник на прізвище Рубинштейн. Однак виникають великі сумніви з приводу власника із вказаним прізвищем та в зазначений час. Наступним власником

стає пан Єловайський (Іловайський), але не відомо в якому році. Дослідник знайшов відомості про останнього господаря маєтку – пана Лева Голубева (Голуба), якому садиба відійшла в 1883 році. Він мешкав тут до 1907 р., а потім остаточно виїхав до Ніцци. Останній господар маєтку був дуже відомою в тогочасній Російській імперії особистістю (дворянин, камер-юнкер, надвратний радник, колезький асесор, камергер Двору Її Величності). Він входив до складу Повітового з'їзду Слов'яносербського повіту як мировий суддя.

За матеріалами «Сборника статистических сведений по Екатеринославской губернии Славяносербского уезда от 1886 года» також серед власників земельних наділів Олександрівської волості вказуються прізвища Мюрата, І. В. Нікольського та Є. І. Опацького.

У 1918 р. садиба переходила у різні руки. Є відомості про вивезення із садиби всього майна до Німеччини, але точних даних із цього приводу не знайдено. За часів встановлення радянської влади в маєтку розміщувався райвиконком, перед війною тут влаштовано санаторій, а після війни й до 2006 р. – розміщено тубдиспансер.

Нині пам'ятка та більшість її складових знаходяться в дуже неприглядному вигляді. На думку Олександра Харлана, головним завданням на сьогодні є ретельне дослідження історії виникнення й існування комплексу, проведення хіміко-технологічних досліджень, які уможливають точне датування споруд комплексу та дозволять професійно провести реставрацію існуючих споруд і відновити належним чином втрачені елементи.

Презентація особистого архіву М.І. Сікорського в Переяславі-Хмельницькому

18 жовтня 2013 р. у Переяслав-Хмельницькому державному педагогічному університеті імені Григорія Сковороди відбувся II Всеукраїнський історико-культурологічний форум «Сікорські читання», присвячений 90-річчю від дня народження заслуженого працівника культури УРСР, лауреата Державної премії України імені Т.Г. Шевченка, лауреата республіканської премії імені Дмитра Яворницького, почесного директора НІЕЗ «Переяслав», Героя України Михайла Івановича Сікорського. У його межах пройшла презентація

«Особистого архіву М.І. Сікорського» – електронної бази документів та матеріалів, що належали видатному культурному і громадському діячу України. Впродовж останнього часу їх оригінали зберігалися у його помешканні. У жовтні цього року племінницею Валентиною Іванівною Сікорською ці документи передані до наукової бібліотеки ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». На їх основі створено особистий фонд Героя України М.І. Сікорського.

Презентований «Архів» вміщує 352 цифрові копії документів, які утворили 3 справи, що поділяються на 7 томів. До структури кожної справи входять: внутрішній опис, документи та засвідчувальний лист. Електронний формат «Архіву» для зручності продубльовано на папері. Робота над його упорядкуванням і систематизацією тривала близько року. Вона включала:

- вивчення, аналіз та систематизацію особистих документів Михайла Івановича;
- впорядкування та опис матеріалів;
- створення цифрової бази.

Перша справа отримала назву «*Особисті документи М.І. Сікорського. Нагороди, подяки та грамоти М.І. Сікорського.*». До її I-го тому увійшли документи відповідного змісту. З-поміж них: диплом техника Омського авіаційного технікуму ім. К.Є. Ворошилова, диплом історичного факультету Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка, атестат доцента кафедри історії та культури України Переяслав-Хмельницького державного педагогічного інституту ім. Г.С. Сковороди, квиток члена КПРС, посвідчення депутата Переяслав-Хмельницької міської ради, членські квитки профільних товариств, закордонний паспорт, пенсійне посвідчення, посвідчення, перепустки тощо. До II-го тому зазначеної справи увійшли копії державних, відомчих, галузевих та громадських нагород, значна частина оригіналів яких перебуває у родині Сікорських. Також тут представлено значну кількість подяк та грамот, якими нагороджувався М.І. Сікорський з 1957 по 2011 роки. Загалом у першій справі налічується 186 документів.

Друга справа – «*Ділове листування, різні робочі документи М.І. Сікорського. Листівки, телеграми М.І. Сікорського. Телеграми та факси отримані після смерті М.І. Сікорського.*». Вміщує 82 документи. До I-го тому увійшли листи, факси та робочі документи. До II-го тому потрапили телеграми, факсограми, листівки з нагоди днів народження та ювілейних дат. Телеграми та факсограми, надіслані колегами та друзями після смерті М.І. Сікорського, ми об'єднали у III-й том. Загалом дев'ять одиниць.

Третя справа має назву «*Привітання М.І. Сікорського з нагоди ювілейних дат. Привітання М.І. Сікорського з нагоди 40, 50, 60-річчя професійної діяльності та дня народження.*». Її особливістю є те, що вона включає однотипні найбільші за форматом документи (папка з вкладишем). До неї потрапили привітання з нагоди днів народження, ювілеїв тощо. Загалом до третьої справи увійшли 84 документи.

Заявлений формат матеріалів дозволив не лише презентувати наявні документи, що належали особисто М.І. Сікорському, а й сприяв пошуку наукового вивчення його спадщини. Так, працівниками бібліотеки університету Ольгою Шкирою та Ніною Обертій з використанням вищезазначених джерел було укладено бібліографічний покажчик та відібрано матеріали для створення науково-методичного видання серії «Наукова еліта Переяславщини» – «Сікорський Михайло Іванович».

Зусилля по створенню «Особистого архіву М.І. Сікорського» є початковим етапом на шляху наукового осмислення спадщини видатного музейного діяча України, історика, етнографа, краєзнавця.

Вікторія Вовкодав.